

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Institutionen för ekonomi

Prissäkring av mjölk

Price hedging of milk

Per Gerhardsson
Marcus Sandlund

Prissäkring av mjölk
Price hedging of milk

Per Gerhardsson
Marcus Sandlund

Handledare: Helena Hansson, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU),
Institutionen för ekonomi

Examinator: Karin Hakelius, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU),
Institutionen för ekonomi

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i företagsekonomi

Kurskod: EX0783

Program/utbildning: Agronomprogrammet - ekonomi

Fakultet: Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap (NJ)

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2015

Serienamn: Examensarbete/SLU, Institutionen för ekonomi

Nr: 951

ISSN 1401-4084

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Prissäkring, riskhantering, mjölkproduktion, finansiella kontrakt, ekonomi, faktorer, lantbruk

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Institutionen för ekonomi

Förord

Författarna vill rikta ett varmt tack till lantbrukarna som deltagit i studien samt till vår handledare Helena Hansson för en tydlig och givande handledning.

Uppsala, juni 2015

Per Gerhardsson

Marcus Sandlund

Abstract

Dairy producers in Europe are increasingly experiencing price uncertainty due to higher volatility in the milk price. In other countries dairy producers have the possibility to reduce price risk by using price hedging on the commodity market, this is not possible for Swedish dairy producers. In an official report from the Swedish government the commissioner states that the lack of price hedging tools is a problem for the dairy producers. Earlier studies have shown that Swedish dairy producers are interested in using price hedging tools, however earlier studies do not analyse which factors affect the intention to use price hedging tools. The purpose of this study is therefore to analyse which factors affect the intention to use price hedging tools and to analyse which methods are used to manage risk in absence of price hedging tools.

In this study we interviewed four dairy producers in Mälardalen in order to explore which factors affect the intention to use price hedging tools. The findings confirm earlier studies and suggest a few additional factors that earlier literature does not discuss. This study suggests that Swedish dairy producers would like to have the possibility to price hedge through dairy companies and would like to discuss price hedging strategies with their financial advisor. This implies that if price hedging becomes a reality the level of knowledge of the advisors and farmers have to improve in order to develop efficient price hedging strategies.

Sammanfattning

De senaste årens kraftiga prissvängningar på mjölk i Europa har lett till en ökad osäkerhet för många mjölkproducenter. I andra länder finns det verktyg för att hantera en ökad prisrisk vilket saknas i Sverige. En statlig konkurrenskraftutredning har tidigare konstaterat att avsaknaden av prissäkringsinstrument inom animaliesektorn är problematisk. Tidigare studier visar att det finns ett intresse hos svenska mjölkproducenter att kunna prissäkra mjölk. Däremot saknas studier som undersöker vilka faktorer som påverkar svenska mjölkproducenters intention att prissäkra. Syftet med uppsatsen är därför att undersöka vilka faktorer som påverkar mjölkproducenters intention att prissäkra mjölk samt vilka metoder mjölkproducenter använder för riskhantering i avsaknad av prissäkring.

Studien omfattar kvalitativa intervjuer med fyra mjölkproducenter från Mälardalsregionen. Urvalet av respondenter skedde slumpmässigt och intervjuerna skedde på respektive lantbrukares gård. Riskhantering i lantbruket har ökat i betydelse eftersom att lantbruksföretagen har blivit allt större. Lantbrukare kan använda olika strategier och metoder för riskhantering där prissäkring är ett sätt överföra prisrisken på en annan part. Tidigare studier av amerikanska lantbrukare har identifierat flera faktorer som påverkar intentionen att prissäkra. Lantbrukarna i denna studie bekräftar flera av de faktorer som tidigare studier har ansett påverka intentionen att prissäkra mjölk samt lyfter fram andra faktorer som inte framkommit i tidigare studier.

Utöver de faktorer som återfinns i tidigare litteratur lyfter lantbrukarna i denna studie fram rådgivning och möjligheten att prissäkra via ett mejeri som avgörande faktorer för deras intention att prissäkra mjölk. Lantbrukarna i studien vill att prissäkring ska vara en del av den ekonomiska rådgivningen och anser att prissäkring via mejeri är ett bättre alternativ än att prissäkra gentemot bank. Om prissäkring av mjölk blir möjligt i Sverige finns det ett behov av att öka kunskapsnivån inom ämnet både hos lantbrukare och rådgivare för att tillsammans kunna utarbeta effektiva prissäkringsstrategier.

Ordlista

- **Basis risk**

Skillnaden mellan finansiellt terminspris och lokalt marknadspris.

- **Finansiella derivat**

Ett samlingsnamn för future, forward och optionskontrakt.

- **Forwardkontrakt**

Ett kontrakt mellan två parter som anger leverans av en specifik kvantitet av en vara på ett visst datum till ett förutbestämt pris.

- **Futurekontrakt**

Ett standardiserat kontrakt som ger rätten och skyldigheten att i framtiden köpa en specifik kvantitet av en vara till på ett visst datum till ett förutbestämt pris.

- **Hedger**

En aktör på den finansiella marknaden som försöker skydda sig mot prissvängningar.

- **Option**

Rättigheten men inte skyldigheten att i framtiden köpa eller sälja ett futurekontrakt.

- **Speculator**

En aktör på den finansiella marknaden som tar på sig risk i utbyte mot att kunna spekulera i prissvängningar.

- **Termin**

Svenskt samlingsnamn för future och forwardkontrakt. Terminspris är desamma som priset på ett futurekontrakt på börsen.

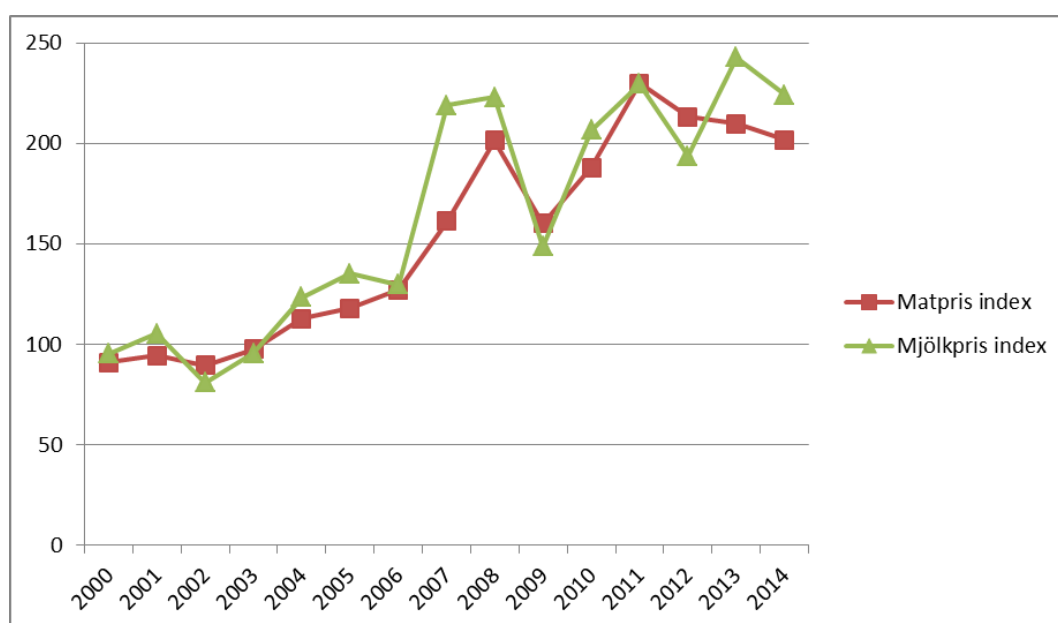
Innehållsförteckning

1 INTRODUKTION	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 PROBLEM	3
1.3 SYFTE.....	3
1.4 INTENTION OCH BETEENDE	3
1.5 AVGRÄNSNINGAR.....	4
2 TEORETISK BAKGRUND	5
2.1 BESLUTFATTANDE OCH RISK	5
2.2 RISK I LANTBRUKET	6
2.3 RISKHANTERING.....	6
2.4 PRISSÄKRING.....	7
2.5 TRANSAKTIONSKOSTNADER.....	8
2.6 FAKTORER SOM PÅVERKAR PRISSÄKRINGSBESLUT	8
2.7 PRISSÄKRING I SVERIGE	9
2.8 SAMMANFATTNING AV TEORIN	10
3. METOD	12
3.1 KVALITATIV METOD.....	12
3.2 EMPIRISK UNDERSÖKNING.....	12
3.2.1 LITTERATURGENOMGÅNG	13
3.3 METODDISKUSSION	14
3.4 ETISKA ASPEKTER	15
4 EMPIRI	16
4.1 FALLGÅRDAR	16
4.2 RISKHANTERING.....	16
4.2.1 Val av mejeri.....	17
4.2.2 Produktionsrisk.....	17
4.2.3 Diversifiering och rådgivning	17
4.3 INTRESSE FÖR PRISSÄKRING	18
4.4 FAKTORER SOM PÅVERKAR INTENTIONEN ATT PRISSÄKRA	18
5 ANALYS	21
5.1 RISKHANTERING.....	21
5.2 INTRESSE FÖR PRISSÄKRING	22
5.3 FAKTORER SOM PÅVERKAR INTENTIONEN ATT PRISSÄKRA	22
6 DISKUSSION OCH SLUTSATSER	25
REFERENSER	28
BILAGA 1. – INTERVJUGUIDE	31

1 Introduktion

1.1 Bakgrund

FNs mat- och jordbruksorgan (FAO) har under 2000-talet sammanställt de globala livsmedelspriserna på sin portal "World Food Situation" (www, FAO, 1, 2015). Statistiken visar att livsmedelspriserna stadigt har ökat sedan år 2000. Intressant att notera är de stora variationer i pris mellan åren. I figur 1 visas priserna för mjölk samt övriga livsmedel under 2000-talet. Indexpriset för mjölk har haft en högre volatilitet jämfört med övriga livsmedel de senaste åren vilket FAO tror är en trend som kommer fortsätta (www, FAO 2, 2015). Det beror främst på att små förändringar i utbudet på världsmarknaden har en stark påverkan på priset och att det tar lång tid för utbudet att anpassa sig till efterfrågan (ibid).

Figur 1 Indexpriser för mjölk samt övriga livsmedel. (www, FAO, 1, 2015). Egen bearbetning

Detta kommer i allt högre grad påverka mjölkproducenterna eftersom att större prissvängningar kommer leda till större variationer i inkomst. Det innebär en omställning för mjölkproducenter inom EU, då de tidigare varit skyddade från kraftiga prisvariationer genom olika politiska styrmedel. Avregleringen av den europeiska mjölkmarknaden innebär att dessa politiska styrmedel, innefattade ett kvotsystem och ett garantiprissystem, försvinner. Kvotsystemet innebar tidigare en begränsning i vilken volym mjölk varje EU-land fick producera. EU har tidigare också givit mjölkproducenterna inom unionen ett garanterat pris. Om världspriserna på mjölk skulle sjunka under en given nivå, gick EU in och betalade ett högre pris (Jansson, 2002).

Antalet svenska mjölkproducenter har sedan Sveriges EU-inträde 1995 till och med 2010 minskat med 68 % (www, Jordbruksverket, 2015). Det minskande antalet företag vittnar om en bransch som under många år haft lönsamhetsproblem. Kvarvarande företag har idag problem med framförallt en dålig likviditet till följd av en tids lågt mjölkpris (www, DN, 2015). Braschtidningar rapporterar om att det låga mjölkpriset har lett till att allt fler svenska mjölkproducenter väljer att själva föda upp tjurkalvarna för att diversifiera sin verksamhet och

få andra intäkter (Land lantbruk, 2015). Även om svenska mjölkproducenter försöker hitta andra intäktskällor så är de fortfarande utsatta för en betydande prisrisk på mjölk. Därför skulle finansiella derivat kunna vara ett verktyg för svenska mjölkproducenter att hantera de utmaningar som stora prissvängningar leder till.

Finansiella derivat är börshandlade kontrakt som kan delas upp i tre olika kategorier, forward, futures och optioner (www, Handelsbanken, 2015). Dessa verktyg erbjuder lantbrukaren en möjlighet att sälja en framtida producerad vara till ett förutbestämt pris. Det innebär att lantbrukaren är skyddad mot eventuella prisfall fram till leverans (ibid). Samtliga verktyg kan användas till prissäkring, men verktygen fungerar på olika sätt.

Forwardkontrakt innebär att lantbrukaren kan låsa pris och kvantitet som denna ska leverera vid en bestämt tidpunkt i framtiden (Hardaker et. al., 1997). Vid tidpunkten för leveransen erhåller lantbrukaren det bestämda priset oavsett hur marknadspriset förändrats. Lantbrukaren kan även handla med futurekontrakt vilket innebär att lantbrukaren på förhand säljer ett kontrakt på en vara. Dock levereras aldrig den fysiska varan till köparen av kontraktet utan lantbrukaren köper istället tillbaka kontraktet när det löper ut (ibid). Om priset sjunkit under tiden köper lantbrukaren tillbaka kontraktet billigare och kompenseras därmed för det lägre pris som erhålls när varan sedan säljs på den fysiska marknaden. Lantbrukaren kan även handla med optioner på futurekontrakt (www, Handelsbanken, 2015). Innehavaren av en option har rätten men inte skyldigheten att i framtiden köpa eller sälja ett futurekontrakt till ett förutbestämt pris. Fördelen med en option är att en eventuell förlust begränsas till den avgift som betalas för att köpa optionen.

Prissäkring används i stor utsträckning av svenska växtodlare för att hantera prisrisken på spannmål (www, Lantbruketsaffärer, 2015). I dagsläget har svenska mjölkproducenter inte möjligheten att använda sig av prissäkring eftersom det svenska mjölkpriset inte korrelerar med terminspriset på den europeiska börsen (pers. med., Rubin). Detta får till följd att svenska mjölkproducenter inte har samma verktyg för riskhantering som mjölkproducenter i andra länder och då måste förlita sig på andra metoder för att hantera risk. Tidigare forskning kring riskhantering i lantbruket visar att lantbrukare har en rad olika metoder för att hantera risk. Eftersom svenska mjölkproducenter saknar möjligheten att prissäkra är det intressant att studera vilka metoder för riskhantering som används i avsaknas av prissäkring.

Det som förhindrar en korrelation mellan det svenska mjölkpriset och terminspriset på den europeiska börsen är att den europeiska mjölkmarknaden domineras av ett fåtal stora uppköpare som erbjuder sina leverantörer ett pris som avviker från börspriset (ibid). I Sverige är Arla den stora uppköparen av mjölk och de erbjuder ett pris till sina leverantörer som grundas på Arlas efterfrågan snarare än tillgången på världsmarkanden. I vissa fall kan det innebära att Arla sänker sitt pris till leverantörerna samtidigt som världsmarknadspriset stiger.

I och med att mjölkföretagen har blivit allt större har också risken och utsattheten för prissvängningar ökat som en följd av en avreglerad marknad. Större företag innebär större volym och en liten förändring i pris kan innebära stora intäktsförändringar (Wolf, 2012). Trots att Sveriges mjölkproducenter har en internationellt sett hög produktivitet, lägger allt fler mjölkföretag ned sin verksamhet (Hemme et. al., 2014). Det beror till stor del på att produktionskostnaden för att producera mjölk i Sverige är bland de högsta i världen (ibid). Den höga produktionskostnaden kommer av ett annorlunda politiskt regelverk och specifika branschregler som till exempel beteskraav samt krav på GMO- fritt foder (Jansik et. al., 2014).

Detta innebär att stora variationer i pris blir än mer kännbart för svenska producenter än för producenter i andra länder som inte berörs av liknande krav.

1.2 Problem

Ett mer volatilt mjölkpris innebär nya utmaningar för mjölkproducenterna. Ett lågt pris på mjölk kombinerat med ett högt pris på insatsvaror kan leda till en likviditetskris. Ett sätt för mjölkproducenterna att hantera den typen av prisrisk är att prissäkra vilket i dagsläget inte är möjligt för svenska mjölkproducenter. Eftersom svenska mjölkproducenter inte kan hantera prisrisken på mjölk söker de andra inkomstkällor för att stabilisera sina företags intäkter, vilket är exempel på riskhantering. Trots att mjölkproducenterna använder andra metoder för riskhantering har tidigare studier visat att svenska mjölkproducenter är intresserade av att använda sig av prissäkring som riskhanteringsverktyg (Andersson et. al., 2014). Det saknas dock studier som förklarar vilka faktorer som påverkar intentionen att prissäkra. I en statlig konkurrenskraftutredning om svensk jordbruks- och trädgårdsnäring lyfter utredaren bland annat fram vilken betydelse prissäkring har för riskhantering inom lantbruket och att avsaknaden av dessa instrument inom animaliesektorn är problematisk (SOU 2015:15). Avsaknaden av prissäkrings möjligheter innebär att svenska mjölkproducenter saknar effektiva sätt att hantera risk och måste förlita sig på andra metoder för riskhantering i sina företag.

I länder där prissäkring av mjölk är möjligt sker det genom banker och mejeriföretag. Om prissäkring av mjölk blir möjligt i Sverige är det troligtvis samma aktörer som kommer erbjuda mjölkproducenterna att prissäkra sin mjölk. Det är därför viktigt för banker och mejeriföretag att veta vilka faktorer som påverkar intentionen att prissäkra mjölk för att kunna erbjuda prissäkringskontrakt som är intressanta för mjölkproducenterna. Denna studie vill därför bidra med att ge banker och mejeriföretag en förståelse för vilka faktorer som påverkar mjölkproducentens intention av att prissäkra mjölk.

1.3 Syfte

I dagsläget saknar svenska mjölkproducenter verktyg för att kunna prissäkra den mjölk som produceras och tvingas därför förlita sig på andra metoder för riskhantering. Dagens utveckling på den avreglerade mjölkmarknaden i Europa har lett till ett ökat behov för mjölkproducenterna av att kunna hantera prissvängningar på mjölk. Tidigare studier har visat att svenska mjölkproducenter har ett intresse för prissäkring. Syftet med uppsatsen är därför att undersöka vilka faktorer som påverkar mjölkproducenternas intention att prissäkra mjölk samt vilka metoder mjölkproducenterna använder för riskhantering i avsaknad av prissäkring.

1.4 Intention och beteende

Denna studie ämnar undersöka vilka faktorer som påverkar intentionen att prissäkra mjölk. Eftersom det inte är möjligt att göra det idag kan inte intentionen bekräftas i handling. Enligt *theory of planned behavior* går det att förutsäga ett visst beteende genom att studera intention (Ajzen, 1991). Ajzen (1991) menar att om individen har en positiv attityd till ett beteende blir intentionen starkare att genomföra beteendet. Med intention menas motiverande faktorer att utföra ett beteende. Ajzen (1991) hävdar att om individen får möjligheten, har resurserna samt

en intention att genomföra ett beteende så kommer individen att göra det. Det innebär för denna studie att resultaten kan användas för att beskriva vilka faktorer som påverkar beslutet att prissäkra mjölk genom att studera intentionen.

1.5 Avgränsningar

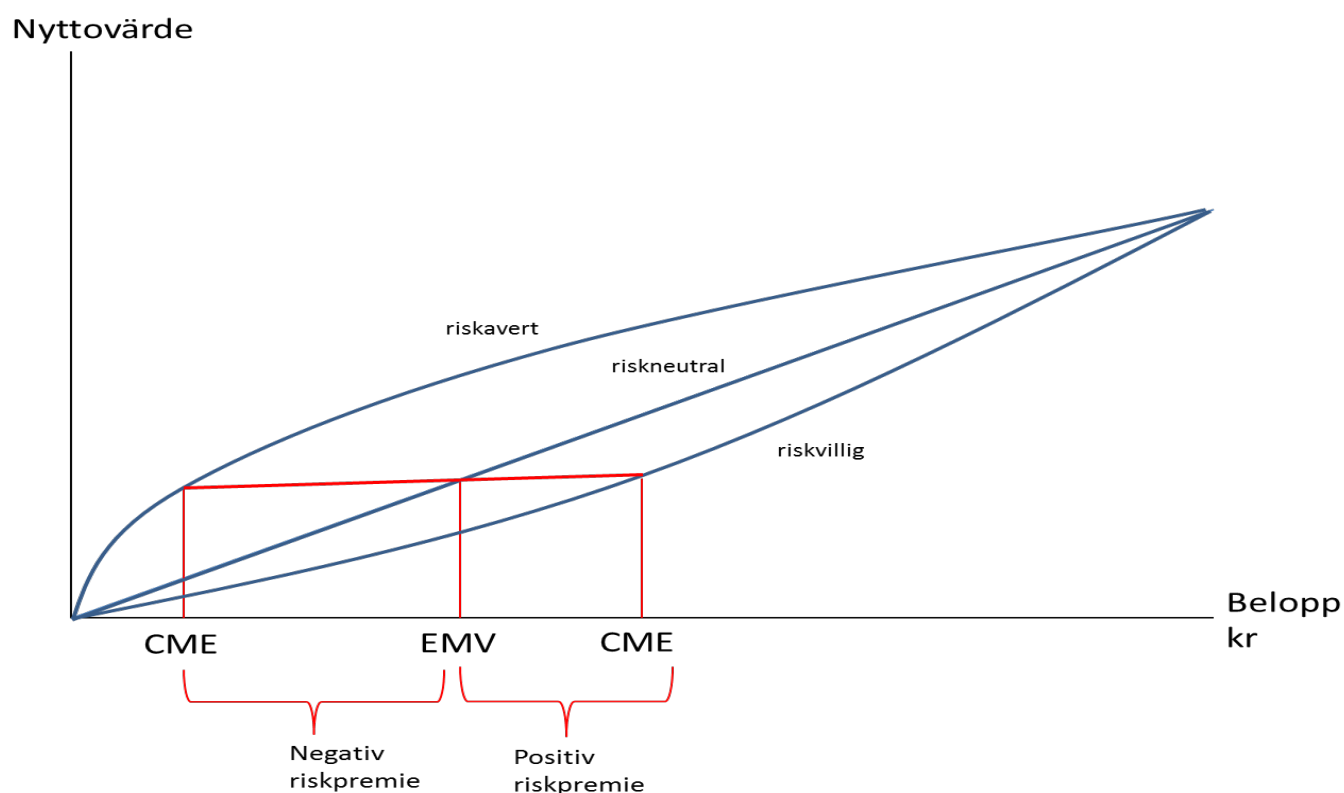
Studien kommer att fokusera på prissäkring av mjölk och utelämnar prissäkring av andra produkter och insatsmedel. Då ekologiska mjölkproducenter möter en annan intäktsstruktur jämfört med konventionella producenter, avgränsar sig studien till att endast omfatta konventionell produktion. Studien fokuserar på lantbruksföretagen och utelämnar externa intressenter som till exempel banker och mejeriföretag.

2 Teoretisk bakgrund

2.1 Beslutsfattande och risk

Det finns flertalet teorier och modeller kring beslutsfattande. Beslutsprocessen kan ses som rationell eller som mer osammanhängande och slumpartad (Bakka et. al., 2006). Den rationella beslutsprocessen är linjär och målet för beslutsfattaren är känt på förhand. En ekonomiskt rationell beslutsfattare har som beslutskriterie att välja det handlingsalternativ som ger högst förväntat monetärt värde (EMV) (Edlund et. al., 1999). Hur beslut fattas i företag påverkas även av beslutsfattarens riskinställning. De flesta människor antas vara riskaverta (Chance & Brooks, 2015; Pindyck & Rubinfeld, 2012; Hardaker et. al., 1997). Riskaversion innebär att en säker inkomst föredras framför en osäker med högre värde och en riskavert person lägger större vikt vid en förlust än vid en vinst.

För en riskavert beslutsfattare kan det vara rationellt att välja det handlingsalternativ som ger högst inkomst vid sämsta möjliga utfall (Edlund et. al., 1999). Anledningen till detta är att beslutsfattaren försöker undvika risk i så stor utsträckning som möjligt för att skydda företaget mot allt för låga inkomster som kan äventyra företagets överlevnad.

Figur 2 (Edlund et. al., 1999) Egen bearbetning

När en beslutsfattare väljer ett handlingsalternativ som inte uppfyller EMV- kriteriet beror det på att individer har olika uppfattningar om nyttan av pengar (Edlund et. al., 1999). Nyttan av pengar varierar beroende på belopp och vilken risknivå beslutsfattaren accepterar. Den upplevda nyttan av pengar kan beskrivas med olika nyttofunktioner som visas i figur 2. En

riskneutral beslutsfattare har en linjär nyttofunktion, se figur 2. En riskvillig beslutsfattare är beredd att utsätta sig för mer risk med möjligheten att handlingsalternativet har ett högt EMV. Den riskvilliga beslutsfattaren har en nyttofunktion som är tilltagande vilket innebär att den upplevda nyttan av pengar är tilltagande vid högre belopp. Det innebär att riskpremien är positiv för en riskvillig beslutsfattare som är beredd att betala för att öka risknivån och därmed öka möjligheten till avkastning. Den riskaverta beslutsfattaren har en avtagande nyttofunktion vilket innebär att nyttan av pengar är avtagande vid högre belopp. En riskavert individ är beredd att betala för att undvika risk, det beskrivs som att riskpremien är negativ vilket i figur 2 illustreras av skillnaden mellan EMV och CME (säkerhetsekvivalent).

En lantbrukare som väljer att prissäkra sin produkt är ett exempel på en riskavert beslutsfattare. Kostnaden för att prissäkra, i form av en avgift, motsvaras av den negativa riskpremien i figur 2. Lantbrukaren är beredd att betala denna kostnad samt avstå möjligheten till ett högre pris för att erhålla en säker inkomst. För att förstå lantbrukares inställning till prissäkring är det nödvändigt att förstå hur riskpreferenser påverkar intentionen att prissäkra.

2.2 Risk i lantbruket

Lantbruksföretag är i stor utsträckning utsatta för risk (Hardaker et al., 1997). Den aggregerade risken som företaget möter kallas företagsrisk och den kan delas in i olika riskkategorier: produktionsrisk, marknadsrisk, institutionell risk, mänsklig risk och finansiell risk. Produktionsrisk är den risk som lantbruksföretaget är utsatt för som till exempel kan härledas till väder, växt- och djursjukdomar. Marknadsrisk uppkommer av varierande priser på insatsvaror och produkter. Med institutionell risk avses förändringar i lagar och regler som påverkar lantbruksföretaget. Lantbruksföretag är ofta små företag som är beroende av ägaren. Mänsklig risk är den risk företaget är utsatt för som kan kopplas till sjukdom eller skador som drabbar ägaren eller anställda. De flesta lantbruksföretag är också utsatta för en finansiell risk (ibid). Den finansiella risken uppstår när företaget delvis är finansierat med lånat kapital med en hög skuldsättning ökar den finansiella risken och förändringar i räntor och lånevillkor kan påverka företaget kraftigt.

2.3 Riskhantering

Ett alternativt sätt att kategorisera risk är operativ och strategisk risk (Boehlje et. al., 2004). Operativ risk delas in i två underkategorier. Den första är företagsrisk vilket innebär att det finns en inbyggd risk i att driva företag oavsett hur det är finansierat. Vanliga orsaker till företagsrisk är variationer i pris på produkter, kostnader för insatsvaror och producerad mängd. Finansiell risk uppstår som tidigare nämnts när ett företag delvis är finansierat med lånat kapital (ibid). När ett företag ökar skuldsättningen ökar hävstången vilket är relationen mellan eget och lånat kapital i företaget. Högre hävstång innebär högre risk men samtidigt en möjlighet till större utväxling på det egna kapitalet.

Strategisk risk är kopplad till vilken inriktning lantbruksföretaget väljer och hur omvärldsfaktorer påverkar företaget (Boehlje et. al., 2004). Lantbruket som helhet påverkas när omvärldsfaktorer förändras som till exempel konjunkturläge och teknikutveckling. Förändringar i regelverk kan påverka olika produktionsinriktningar mer specifikt (ibid). Mjölkföretag påverkas till exempel i hög grad av förändringar i djurskyddsregler.

Oavsett hur risk kategoriseras krävs det att företag kan hantera den. I teorin innebär högre risk en möjlighet till högre avkastning (Boehlje et. al., 2004). Enligt det resonemanget krävs det risktagande för att generera en avkastning. Avkastningen kommer stå i relation till risken därför måste lantbrukaren ta ställning till vilken risk som är acceptabel och hur den ska hanteras (ibid). Vilken relation mellan risk och avkastning som föredras beror på lantbrukarens riskpreferenser samt konsekvenserna av risktagandet. Boehlje et. al., (2004) föreslår fyra metoder för riskhantering

Undvika: Ett lantbruksföretag kan strukturera sin verksamhet för att undvika en specifik risk kopplad till produktionen (Boehlje et. al., 2004). Ett mjölkföretag kan till exempel välja att anlita en maskinstation för att sköta vallskörden och därmed undvika risken för maskinhaveri på den egna maskinparken. Genom att undvika en risk kan en ny introduceras. I exemplet ovan introduceras en ny risk i form av exempelvis samarbetsvårigheter med maskinstationen.

Reducera: Vissa risker kopplade till produktionen kan inte helt undvikas men åtgärder kan vidtas för att reducera den (Boehlje et. al., 2004). Diversifiering, rådgivning och en varierad växtföljd är vanliga metoder för lantbruksföretag att reducera risk. Genom att reducera risk påverkas även möjligheten till avkastning eftersom risk och avkastning står i relation till varandra.

Överta/Acceptera: Ett företag kan acceptera risk för att ta kontroll över produktionskedjan i ett försök att öka lönsamheten (Boehlje et. al., 2004). När företag väljer att köpa upp underleverantörer beror det på att företaget vill kontrollera viktiga leverantörer av produktionsmedel. Företag kan även ta kontroll över förädlingskedjan för att öka lönsamheten samt trygga avsättningen för sina produkter.

Överföra: För att undvika risk kan lantbrukaren använda sig av olika metoder för att överföra risken på annan part (Boehlje et. al., 2004). Prissäkring och försäkringar är några exempel på att överföra risk vilket vanligtvis innebär en kostnad för lantbrukaren. Kostnaden kan vara känd på förhand eller osäker. För en försäkring är kostnaden vanligtvis känd på förhand medan kostnaden för prissäkring till stor del kan bestå av uteblivna intäkter vilket inte är känt på förhand.

2.4 Prissäkring

Prissäkring är ett sätt för lantbrukaren att minska prisrisken genom att handla med finansiella derivat på en råvarumarknad. För att förstå vilka faktorer som påverkar intresset för prissäkring är det viktigt att förstå hur prissäkring fungerar. Råvarumarkanden består av olika aktörer (Hardaker et. al., 1997). Olika aktörer har olika riskpreferenser som påverkar vilken roll som aktören har på marknaden.

Det finns vanligtvis tre olika typer av aktörer på råvarumarknaden (Horcher, 2005). Aktören som vill skydda sig mot ett prisras kallas *hedger*. Det kan till exempel vara en mjölkproducent som är kraftigt beroende av mjölkpriset eller livsmedelstillverkare som till skillnad mot producenten vill skydda sig mot prisökningar på råvarorna i produktionen. För att fördela prisrisken krävs det att någon är villig att bära den. Denna aktör kallas *speculator* och är villig att bära risken i utbyte mot att kunna spekulera i svängande priser på råvaror (ibid). Den tredje aktören är större råvaruköpare och banker som erbjuder sina kunder prissäkring mot en avgift.

Hur stor del av den förväntade produktionen som ska prissäkras beror på producentens riskpreferenser, förväntad produktion och marknadsuppfattning (Horcher, 2005). Om producenten väljer att prissäkra en stor del av förväntad produktion tar producenten en risk att produktionen blir lägre vilket leder till att producenten inte kan uppfylla kontraktet (ibid). Producenten måste då köpa resterande del av råvaran på den öppna marknaden för att kunna uppfylla kontraktet. Om producenten istället väljer att endast prissäkra en mindre del av förväntad produktion är producenten fortfarande utsatt för en betydande prisrisk (ibid).

2.5 Transaktionskostnader

Transaktionskostnader uppstår som en följd av att hämta information, övervaka och planera en ekonomisk aktivitet (Williamson, 1981). Höga transaktionskostnader kan leda till marknadsmisslyckanden vilket innebär att marknads effektivitet minskar och att ekonomiskt rationella alternativ blir olönsamma till följd av höga transaktionskostnader.

Tuthill & Frechette (2004) definierar transaktionskostnad som den avgift som betalas för att handla med finansiella instrument samt alternativkostnaden. Alternativkostnaden är den intäkt som aktören avsäger sig om priset skulle stiga efter att aktören prissäkrat. Studien visar att höga transaktionskostnader minskar incitamentet att prissäkra samt gör optioner relativt mer eftertraktade eftersom transaktionskostnaden är begränsad till avgiften för att handla med optioner. Transaktionskostnader kan alltså påverka valet av instrument för prissäkring.

Williamson (1981) definition av transaktionskostnader innebär att transaktionskostnaden varierar mellan aktörerna på den finansiella marknaden. Det beror på att aktörerna har olika förutsättningar för att hämta information, övervaka och planera en ekonomisk aktivitet. Makus et. al., (1990) har i en studie visat att tidigare erfarenhet av prissäkring samt utbildning påverkar beslutet att prissäkra därför att tidigare erfarenhet av prissäkring innebär att transaktionskostnaden för att prissäkra igen är relativt lägre (ibid). Det kan förklaras av att aktören har mer erfarenhet av att hämta information samt antagligen känner förtroende för den institution som tillhandahåller tjänsten.

2.6 Faktorer som påverkar prissäkringsbeslut

Möjligheten att prissäkra jordbruksrelaterade råvaror har funnits länge i till exempel USA. Det är främst spannmålsproducenter som använt sig av prissäkring men även mjölkproducenter har börjat prissäkra. Tidigare forskning kring prissäkring är främst inriktad på amerikanska spannmålsodlare där flera studier har genomförts för att identifiera viktiga faktorer bakom ett prissäkringsbeslut. Prissäkring i Sverige är en nyare företeelse och därför är tidigare forskning begränsad.

Intresset för prissäkring har tidigare beskrivits som svalt hos lantbrukare i USA. Shapiro och Brorsen (1988) konstaterar, i en studie på soja- och majsodlare, att endast 11,5 % av förväntad skörd var prissäkrad. Wolf (2012) har i en nyare studie visat att prissäkring av mjölk har ökat till följd av ett mer volatilt mjölkpris. Lantbruksföretag blir allt större och är i stor utsträckning beroende av en produkt. Detta innebär att företagen blir känsliga för små variationer i pris vilket innebär att incitamentet att prissäkra bör öka. Detta då prissäkring är ett effektivt sätt att hantera prisrisken.

Tidigare studier identifierar flera anledningar till att lantbrukare inte prissäkrar. Wolf (2012) identifierar *basis risk* som den enskilt viktigaste anledningen till att mjölkproducenter väljer att inte prissäkra. *Basis risk* kan anges som skillnaden mellan lokalt marknadspris och finansiellt terminspris (Maynard et al., 2005). Terminspriset på mjölk baseras på standardiserade protein- och fettvärden medan det lokala marknadspriset varierar beroende på faktiska protein- och fettvärden. Det innebär att det kan finnas skillnader i gårdsspecifika faktorer och kvalitet på mjölken som gör att en viss kvantitet mjölk kan betinga olika värden. Denna avvikelse i pris innebär att lantbrukaren inte kan prissäkra hela sin produktion utan en viss prissäkring består.

Wolf (2012) hävdar också att transaktionskostnader och bristande kunskap hos lantbrukaren påverkar beslutet att inte prissäkra. Shapiro och Brorsen (1988) hävdar i sin tur det motsatta. Enligt författarna besitter lantbrukare den kunskap som krävs för att använda sig finansiella derivat i syfte att prissäkra.

Hur ålder inverkar på prissäkringsbeslutet har undersökts i flertalet studier. Wolf (2012) visar att ålder är en variabel som är negativt korrelerat med prissäkring medan Makus et al., (1990) inte finner något samband mellan ålder och prissäkring. Ålder är som sagt en omdiskuterad variabel som antas inverka på olika sätt. En äldre lantbrukare har oftast en lägre skuldsättningsgrad vilket ger lägre incitament att prissäkra (Shapiro & Brorsen, 1988). Samtidigt har en äldre lantbrukare större erfarenhet och mer självförtroende i sin roll som företagsledare vilket anses ha en positiv inverkan på valet att prissäkra.

Både Wolf (2012) och Makus et al., (1990) hävdar att större gårdar är mer benägna att prissäkra än mindre gårdar. I litteraturen hittas främst två förklaringar till detta. Den ena är att större gårdar lättare kan hantera den volym som krävs för att kunna teckna ett forward kontrakt. Forward kontrakt tecknas ofta på större volymer vilket innebär att mindre gårdar måste prissäkra en stor del av produktionen i ett kontrakt. Det kan vara riskabelt om produktionen blir mindre än förväntat och lantbrukaren inte kan uppfylla kontraktet. Den andra anledningen antas vara att större gårdar har en högre skuldsättningsgrad. Shapiro & Brorsen (1988) hävdar att skuldsättningsgraden är en viktig variabel som ökar incitamentet att prissäkra. En högre skuldsättningsgrad ger högre risk därför använder sig lantbrukaren av prissäkring för att kontrollera risken och trygga en stabil inkomst över tid.

2.7 Prissäkring i Sverige

Forskning kring prissäkring i Sverige saknas i stor utsträckning därför att möjligheten att prissäkra är relativt ny och den forskning som hittills skett har främst fokuserat på spannmålsodlare. Ett exempel är Näslund (2008) som undersöker vilka faktorer som ligger bakom prissäkringsbeslutet hos svenska spannmålsodlare. Slutsatsen är att en större åkerareal ger högre riskexponering vilket ökar incitamentet att prissäkra. Detta stämmer överens med tidigare studier i USA av till exempel (Wolf, 2012; Makus et al., 1990) som hävdar att gårdsstorlek påverkar beslutet att prissäkra. Näslund (2008) identifierade även en rad faktorer som karaktäriserade lantbrukare som valde att prissäkra. Markandsorientering, högre avkastningskrav och bättre kunskap om terminsmarknaden är faktorer som har en positiv inverkan på valet att prissäkra.

Marknaden för att prissäkra mjölk i Sverige är fortfarande under utveckling och mjölkföretags inställning till prissäkring återstår att se. Det finns dock en mindre studie genomförd av

Andersson et. al., (2014) som undersöker svenska mjölkbönders inställning till finansiella derivat för att säkra mjölkpriset. Studien bygger på en mindre enkätundersökning med 67 svarande. Resultatet av undersökningen visar att 34 % av lantbrukarna var intresserade av att använda sig av finansiella derivat för att säkra mjölkpriset. 19 % ville ha möjligheten att kunna prissäkra genom både bank och mejeri. Andersson et. Al., (2014) hävdar att lantbrukare som ansåg att finansiella derivat var enkla att använda var mest intresserade av prissäkring. En intressant upptäckt var också att lantbrukare som oroade sig mycket för mjölkpriset inte var intresserade av att använda sig av prissäkring. Detta kan tyckas konstigt eftersom prissäkring erbjuder ett sätt att minska prisrisken.

Svenska lantbrukares inställning till prissäkring har också studerats av Wilhelmsson (2010). Resultatet i studien visar att svenska lantbrukare överlag var positivt inställda till prissäkring men äldre lantbrukare var mer tveksamma eftersom de upplevde prissäkring som krångligt. Slutsatsen i studien är att det krävs mer utbildning på prissäkring vilket även efterfrågas av lantbrukarna som upplever att de behöver bättre kunskaper för att kunna hantera prissäkring i framtiden.

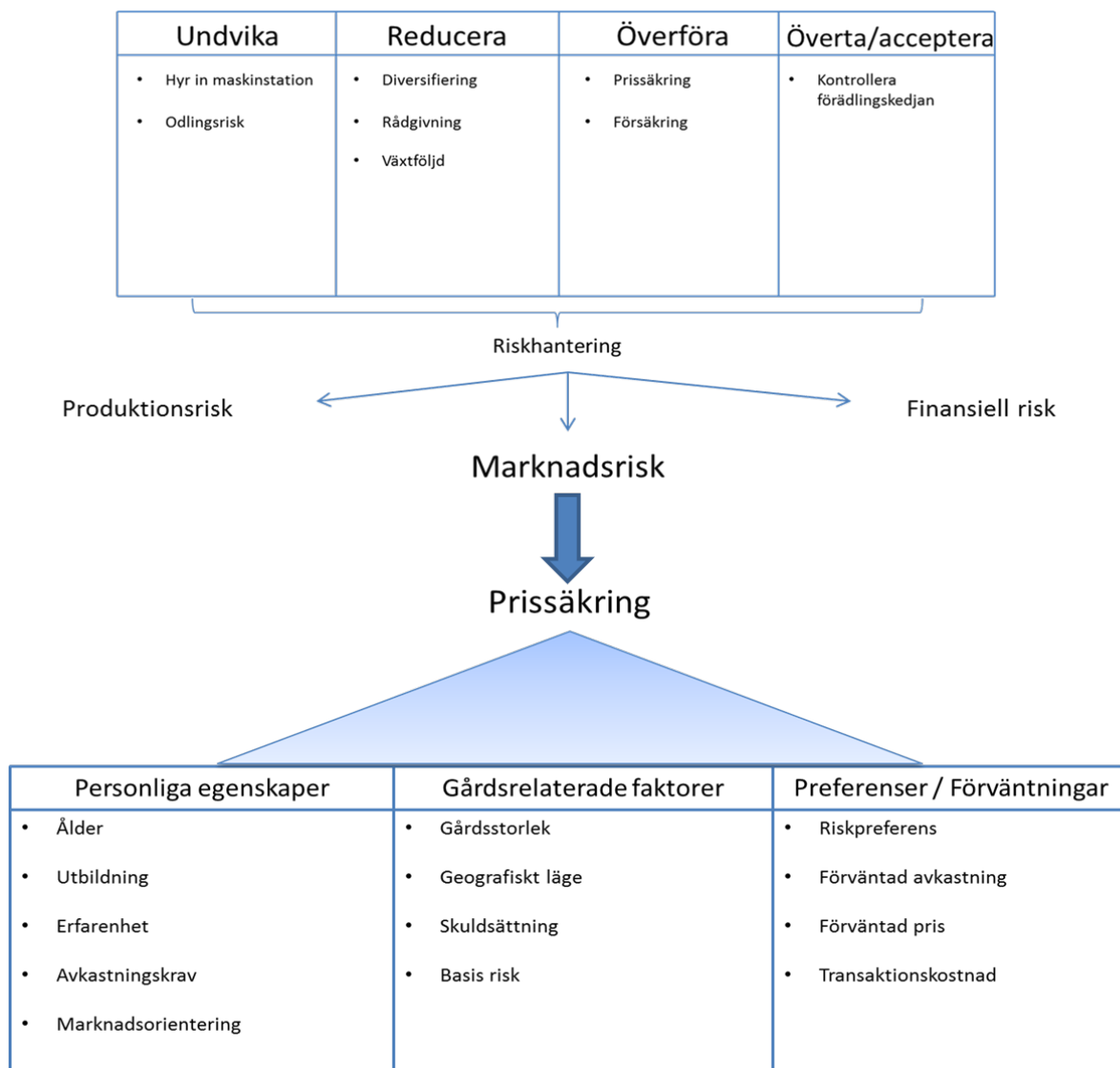
Tidigare forskning kring lantbrukares riskinställning visar att svenska lantbrukare generellt sett är riskaverta (Hansson & Lagerkvist, 2012). Studien av Hansson och Lagerkvist (2012) mäter svenska lantbrukares riskpreferenser utifrån tre olika riskdomäner: *Uppdaterade och i kontroll, försiktigt planerande och progressive farming*. Studien fann riskaversion i samtliga domäner och att lantbrukare som hade starkare preferenser för "*progressive farming*" upplevde störst variation i inkomst. I teorin bör en riskavert lantbrukare vara intresserad av prissäkring vilket kan antyda att svenska lantbrukare anser att prissäkring är ett bra verktyg för att hantera risk. För de lantbrukare som upplevde störst variation i inkomst kan prissäkring vara ett verktyg som minskar de variationer i inkomst som studien av Hansson och Lagerkvist (2012) visade.

2.8 Sammanfattning av teorin

En ekonomiskt rationell beslutsfattare väljer det handlingsalternativ som har högst *EMV* (Edlund et. al, 1999). Att människor generellt är riskaverta (Chance & Brooks, 2015; Pindyck & Rubinfeld, 2012; Hardaker et. al., 1997) påverkar vilket handlingsalternativ som väljs. En riskaverse beslutsfattare kan välja att göra avsteg från *EMV* kriteriet för att undvika risk.

För att hantera risker i lantbruket finns olika metoder. Boehlje et. al., (2004) presenterar fyra olika metoder för riskhantering: undvika, reducera, överföra samt överta/acceptera. I figur 3 visas vanliga exempel på vilka åtgärder som lantbruksföretag använder för att hantera risk och hur åtgärderna kan kategoriseras under Boehljes et. al., (2004) fyra olika metoder. Hardaker et. al., (1997) gör en kategorisering i fem olika riskkategorier där prisrisk faller under kategorin marknadsrisk som kan hanteras genom prissäkring för att överföra prisrisken på annan part.

Tidigare forskning kring prissäkring fokuserar i stor utsträckning på amerikanska lantbrukare. Tidigare studier visar att olika variabler som till exempel ålder, gårdsstorlek och skuldsättning påverkar beslutet att prissäkra. I figur 3 visas en sammanfattning av faktorer som tidigare litteratur visat påverkar beslutet att prissäkra.

Figur 3 Boehlje et. al., (2004) fyra metoder för riskhantering kopplat till faktorer som påverkar beslutet att prissäkra. Egen bearbetning

Personliga egenskaper: Inkluderar ålder, utbildning, erfarenhet, avkastningskrav och marknadsorientering. Ålder är den mest omdiskuterade faktorn eftersom det råder delade meningar hur den faktorn påverkar prissäkringsbeslutet.

Gårdsrelaterade faktorer: Tidigare studier har visat ett positivt samband mellan gårdsstorlek och prissäkring (Wolf, 2012; Makus et. al., 1990). Gårdsstorleken påverkar även skuldsättningsgraden (Shapiro & Brorsen 1988) vilken i sin tur påverkar prissäkringsbeslutet där en högre skuldsättningsgrad ökar incitamentet att prissäkra.

Preferenser/Förväntningar: Hur riskpreferenser påverkar prissäkringsbeslutet grundas främst i teorin. En riskavert beslutsfattare antas ha större incitament att prissäkra eftersom en säker inkomst föredras framför en osäker med högre värde (Pindyck & Rubinfeld, 2012). Beslutet att prissäkra påverkas även av förväntad avkastning samt en uppfattning om framtida pris. Tidigare erfarenhet av prissäkring antas sänka transaktionskostnaden vilket ökar chansen att lantbrukaren kommer prissäkra igen (Makus et. al., 1990).

3. Metod

3.1 Kvalitativ metod

Denna studie tillämpar en kvalitativ metod. En kvalitativ metod är tolkande och ämnar skapa en förståelse av den sociala verkligheten. Den sociala verkligheten ses som ett resultat av samspel mellan individer (Bryman & Bell, 2013). Studien kommer ha en deduktiv utgångspunkt i arbetet, även om den också har vissa inslag av en induktiv arbetsgång.

Syftet med uppsatsen är att undersöka vilka faktorer som påverkar intentionen att prissäkra mjölk samt vilka metoder mjölkproducenterna använder för riskhantering i avsaknad av prissäkring. För att uppnå syftet krävs det att studien fångar företagarens uppfattningar och tankar och därför är en kvalitativ metod att föredra då den speglar subjektiva uppfattningar och processer för att skapa en förståelse av företagarens situation (Bryman & Bell, 2013). Tidigare studier har studerat områden som angränsar till denna uppsats ämnesområde. Ingen tidigare studie har dock haft samma angreppssätt på problemet som denna studie då tidigare studier främst har fokuserat på hur stort intresset för prissäkring är snarare än vilka faktorer som ligger bakom intentionen att prissäkra.

Enligt Bryman & Bell (2013) och Robson (2011) kan en kvalitativ studie använda sig av en eller flera olika undersökningssätt till exempel etnografi, observationer, kvalitativa intervjuer, fokusgrupper och fallstudier. Empirin i denna studie samlas in genom intervjuer med fyra mjölkproducenter i Mälardalsregionen. Det finns flera fördelar med att använda sig av intervjuer. Intervjuer är ett effektivt sätt att utföra en undersökning då svar på frågorna erhålls direkt och sammanställning av materialet är inte lika omfattande då respondenterna vanligtvis är färre jämfört med exempelvis enkätutskick (Bryman & Bell, 2013). Genom att ställa öppna frågor kan respondenten fritt välja sitt svar vilket erbjuder en flexibilitet. Intervjuer erbjuder också möjligheten att ställa följdfrågor eller att ändra frågorna under intervjuens gång för att få uttömmande svar (Robson 2011). Detta innebär att respondenten kan lyfta fram aspekter som vi inte reflekterat över när frågor utformades. Då svar erhålls på plats kommer respondenten bidra med material till undersökningen, vilket inte är säkert vid exempelvis enkätutskick där svarsfrekvens kan vara låg. Som med alla metoder finns det nackdelar även med intervjuer. Intervjuer tar mycket tid vilket kan medföra att det blir svårt att hitta respondenter som är villiga att ställa upp (ibid). Det går aldrig att standardisera en intervju vilket påverkar pålitligheten och ställer krav på utföraren av studien.

3.2 Empirisk undersökning

Det empiriska materialet till studien har insamlats genom kvalitativa intervjuer med fyra mjölkproducenter. Urvalet av respondenter sker från en lista som sammanställts av LRF Mjolk. Samtliga mjölkproducenter på listan bedriver konventionell mjölkproduktion i Mälardalsregionen. Från listan görs inget systematiskt urval men antalet respondenter begränsas till fyra stycken med hänsyn till studies tidsram. Mjölkproducenterna kontaktas slumpmässigt och de som först visar intresse för att delta väljs ut. Intervjupersonerna väljs ut förutsättningslöst utan att veta om de har någon kunskap eller intresse för prissäkring det innebär för denna studie att vissa respondenter kanske helt saknar intresse för prissäkring. Dessa respondenter kan fortfarande analyseras utifrån teorier kring prissäkring eftersom faktorer som påverkar intentionen att prissäkra kan vara både positivt och negativt

korrelerade. Till exempel visar tidigare studier att incitamentet att prissäkra ökar med skuldsättningsgraden och att motsatsen också gäller (Shapiro & Brorsen, 1988). Respondenter som saknar intresse för prissäkring är ändå intressanta att analysera därför att de kan bidra med en förståelse för vilka faktorer som är negativt korrelerade med prissäkring.

I denna studie samlas empirin in genom intervjuer med respondenterna hemma på deras gårdar. Genom intervju fås förstahandsinformation och kropps- och minspråk kan studeras, vilket kan vara värdefullt för hur intervjun ska fortlöpa (Bryman & Bell, 2013). Fördelarna med att intervjua respondenterna hemma på deras gårdar är att det ska vara tidseffektivt för dem och att respondenterna känner sig mer bekväma och inte får känslan av att det är en undersökning. Nämnade faktorer syftar till att få respondenterna att slappna av och få så djupgående information som möjligt.

Vid intervjuerna används en lista med övergripande frågeställningar en så kallad intervjuguide (se bilaga 1). Intervjuguidens frågeställningar konstrueras efter valda teorier kring riskhantering och prissäkring. Semistrukturerade intervjuer möjliggör att respondenten kan utforma svaren med stor frihet. Frågorna varierar i ordningsföljd och följdfrågor utvecklas beroende på respondentens svar (Bryman & Bell, 2013). Dessutom får respondenten utrymme att ta upp teman som denne finner är av intresse som ligger utanför de generella frågeställningarna. Intervjuerna spelas in för att få med all information.

När empirin väl har samlats in och transkriberats sammanställs materialet under olika avsnitt i empirikapitlet. I empirikapitlet redogörs först för hur lantbrukarna hanterar risker i sitt företag idag, speciellt hur prisrisk hanteras i avsaknad av instrument för prissäkring. Sedan får lantbrukarna redogöra för sitt intresse kring prissäkring av mjölk samt för vilka faktorer som påverkar intentionen att prissäkra mjölk. För att undvika risken av efterhandskonstruktioner och ändringar har respondenterna ej fått möjlighet att ganska de sammanställningar som skett efter intervjuerna. Detta kan minska studiens tillförlitlighet. Indelningen i avsnitt sker efter de övergripande frågeställningar som har använts vid intervjutillfällena (se bilaga 1). I analyskapitlet diskuteras empirin utifrån den teoretiska syntesen som presenterades i teorikapitlet samt att resultatet jämförs med tidigare studier.

3.2.1 Litteraturgenomgång

Med en litteraturgenomgång avses en genomgång av tidigare litteratur med fokus på forskningsfrågan (Robson, 2011). Den syftar till att ge läsaren en sammanställning av tidigare forskning för att skapa en grundläggande förståelse för ämnet. En litteraturgenomgång hjälper även forskaren att specificera sin forskningsfråga, hitta nya infallsvinklar och tolka resultatet av studien.

Litteraturgenomgången i denna uppsats innefattar främst artiklar skrivna om lantbrukares inställning och användande av finansiella derivat. Tidigare forskning på området har främst fokuserat på amerikanska spannmålsodlare därför får även litteraturgenomgången ett fokus som ligger utanför svenska mjölkproducenter. Relevansen i denna litteratur bedöms ändå som god eftersom användandet av finansiella derivat fungerar likvärdigt även för mejeriprodukter. Dock saknas tidigare forskning inom området som berör svenska mjölkproducenters användande av prissäkring även om det finns studier som visar att det finns ett intresse.

Litteraturgenomgången är en så kallad narrativ litteraturgenomgång som ska redogöra för vad som tidigare är känt på området. Nackdelen med en narrativ litteraturgenomgång är att den kan påverkas av forskarens egen subjektivitet (Bryman & Bell, 2013). Det leder till att replikerbarheten minskar och därmed pålitligheten. Fördelen med en narrativ litteraturgenomgång är att forskaren kan få en djupare förståelse för området och upptäcka nya frågor som är viktiga för studien (ibid).

Teorikapitlet i uppsatsen är uppbyggt kring teorier som rör riskinställning, riskhantering och prissäkring. Teorierna hämtas från tryckta böcker och artiklar på området. Litteratursökningen har gjorts via databaserna Primo, Google Scholar och Epsilon. För att hitta relevanta artiklar har sökord som price hedging, risk management, futures, forward, options, dairy farm och transaction cost används. Andra källor är rapporter och internetsidor som också använts i viss utsträckning för att samla bakgrundsmaterial.

3.3 Metoddiskussion

En kvalitativ studie bör utvärderas utifrån två grundläggande kriterier, trovärdighet och äkthet. Trovärdighet är uppdelad i fyra olika delkriterier, tillförlitlighet, överförbarhet, pålitlighet och konfirmering (Bryman & Bell, 2013). Eftersom samtliga företag verkar i Mälardalsregionen, har samma regelverk och liknande produktionsförutsättningar, innebär det att företagen verkar i samma kontext vilket stärker tillförlitligheten. Det bör tas hänsyn till att alla tillfrågade mjölkföretag inte upplevde att de hade tid eller intresse av att ställa upp i studien. Dessutom är det enbart företag som levererar till Arla Foods som deltagit i studien. Denna ofrivilliga selektion kan underminera studiens tillförlitlighet, då företag som levererar till andra mejeriföretag har en annan ersättning för sina produkter och kan därmed ha ett annat intresse för prissäkring av mjölk. Tillförlitligheten kan stärkas genom att genomföra en respondentvalidering, vilket i denna studie medvetet valts bort för att undvika risken för efterhandskonstruktioner (Bryman & Bell, 2013). Samtliga intervjuer har spelats in för att öka möjligheten att beskriva och tolka respondenternas svar.

Överförbarhet innebär att studiens resultat ska kunna överföras till en annan situation (Bryman & Bell, 2013). En kvalitativ undersökning ämnar att göra en intensiv studie av ett mindre antal individer. Denna typ av studie är inte överförbar på samma sätt som en kvantitativ undersökning då den fokuserar på en specifik kontextuell situation. Men genom att producera en fyllig och tät redogörelse kan kontexten uppfattas och hjälpa andra att utföra en liknande studie i en annan miljö.

Pålitlighet innebär att studiens samtliga moment redogörs på ett tydligt sätt. Detta sker för att öka trovärdigheten för studiens resultat. I denna studie framkommer detta genom en klar redogörelse kring hur empirin från företagen har samlats in.

Konfirmering är det sista kriteriet i trovärdighet och innebär att forskaren har agerat i god tro och att forskarna inte medvetet har påverkat resultatet av undersökningen genom personliga åsikter eller ledande frågor, utan att studien endast redovisar respondenternas egna åsikter och uppfattningar (Bryman & Bell, 2013). Därför används samma intervjuguide till samtliga respondenter och olika frågor som syftar till ungefär samma sak används för att öka trovärdigheten i att det är respondentens egna uppfattningar som undersökts.

Äkthet handlar om att undersökningen målar upp en rättvisande bild över respondenternas tankar och uppfattningar om prissäkring. Detta kan vara svårt då respondenterna medvetet eller omedveten kan ge svar som denne förväntar sig att forskarna vill höra istället för sina egna faktiska åsikter. Genom att använda ställa liknande frågor vars syfte är att få ungefär samma svar, kan denna aspekt minskas.

En kvalitativ studie bygger på deltagande observationer eller ostrukturerade intervjuer med ett begränsat antal respondenter inom en organisation eller geografisk avgränsat område. Detta innebär att kvalitativa forskningsresultat är svåra att dra generella slutsatser av, förutom i just den kontext de producerades i. Respondenterna är inte representativa för en population vilket innebär att denna studie inte är generaliserbar då den endast innefattar fyra mjölkföretag från Mälardalsregionen och samtliga är Arlaleverantörer. Dock är detta inte syftet med studien, utan syftet är att skapa en förståelse för vilka faktorer som kan påverka intentionen att prissäkra mjölk hos den enskilda producenten.

3.4 Etiska aspekter

Oavsett vilken forskning som bedrivs är det viktigt att etiska regler följs angående de individer som är en del av forskningen. Dessa regler inkluderar frivillighet, integritet och konfidentialitet. När det handlar om kvalitativ forskning bör forskarna ta ställning till konfidentialitet, konsekvenser, informerat samtycke och forskarens roll (Kvale & Brinkmann, 2009). Respondenterna som blir intervjuade lämnar ut information om sig själv och sitt företag därför är det viktigt att respondenterna är medvetna om studiens syfte och hur tillgänglig den kommer vara för andra. Under intervjun är det viktigt att forskaren agerar och uttrycker sig varsamt när respondenterna berättar om sina värderingar då forskarens handlingar kan vara avgörande för studiens utfall. Information och värderingar som framkommer under intervjuerna ska behandlas med varsamhet och respekt. Finns det information som respondenten inte vill ska tas med eller information som kan vara skadlig för deras privatliv eller företagande bör denna utelämnas (Bryman & Bell, 2013).

Denna studie har beaktat etiska aspekter genom att respondenterna först fick studiens syfte och frågeområden förklarade för sig när de blev tillfrågade om att delta i studien. Respondenterna blev också informerade om att de kunde avbryta deltagandet i studien när som helst samt att de fick möjligheten att vara anonyma.

4 Empiri

4.1 Fallgårdar

Lantbrukare 1

På en gård belägen i Knutby driver lantbrukare 1 mjölkproduktion, med en besättning på 180 mjölkande kor, tillammans med sina två söner. Lantbrukare 1 är i femtioårs-åldern och har en gymnasial lantbruksutbildning. Nyligen har en större investering gjorts i en ny och modernare mjölkkladugård. Lantbrukare 1 brukar 280 hektar åker varav 120 är ägs och resten arrenderas.

Lantbrukare 2

Lantbrukare 2 driver en gård belägen i Alunda med en besättning på 120 mjölkande kor. På gården arbetar enbart lantbrukare 2, dennes bror samt deras far. Lantbrukare 2 är i tjugofemårs-åldern och har en gymnasial lantbruksutbildning. 2012 gjordes en större investering i ny mjölkkladugård och planer finns för att expandera ytterligare. Lantbrukare 2 brukar 200 hektar åker varav ungefär hälften arrenderas.

Lantbrukare 3

Lantbrukare 3 bedriver mjölkproduktion på en gård nordöst om Storvreta. På gården finns 75 mjölkande kor, 200 hektar åker samt 50 hektar bete. Lantbrukare 3 är i tjugofemårs-åldern och driver gården tillsammans med sin sambo. Bägge har en gymnasial lantbruksutbildning. Hela gården arrenderas av Uppsala akademiförvaltning sedan hösten år 2012.

Lantbrukare 4

Lantbrukare 4 driver tillsammans med sin sambo en gård öster om Vattholma. På gården finns en mjölkbesättning med 140 mjölkkor samt växtodling på 360 hektar. Lantbrukare 4 är i fyrtioårs-åldern och har en agrar universitetsexamen. På gården, som sedan år 2011 arrenderas av Uppsala akademiförvaltning, arbetar även tre anställda.

4.2 Riskhantering

Lantbrukare 1 upplever att riskhantering har blivit viktigare sedan nyinvesteringen därför att Lantbrukare 1 har ökat skuldsättningen samt producerad volym vilket sammantaget innebär att riskexponeringen ökat. Även lantbrukare 2 har nyligen gjort en större investering och upplever också att riskexponeringen har ökat. Lantbrukare 4 upplever att den finansiella risken och pressen har ökat sedan en större nyinvestering genomfördes för tre år sedan. Även om lantbrukare 4 arrenderar sin gård från Uppsala akademiförvaltning har lantbrukare 4 bekostat en betydande del av investeringen med egna medel vilket innebär att även lantbrukare 4 är utsatt för en större riskexponering än tidigare. Lantbrukare 3 möter en mindre finansiell risk då gården arrenderas och skuldsättningen är låg eftersom företaget inte har genomfört större investeringar (pers. med., lantbrukare 3, 2015).

Både lantbrukare 1 och 2 tycker att lantbruket har blivit allt mer marknadsorienterat och upplever att behovet av riskhanteringsverktyg har ökat. De tror att de senaste årens variationer i mjölkpris kommer att fortsätta även i framtiden. Även lantbrukare 4 upplever att mjölkpriset blivit mer marknadsorienterat vilket upplevs som problematiskt eftersom lantbrukare 4 inte vet hur deras företag ska hantera det. Lantbrukare 3 tycker också att mjölkpriset har blivit mer marknadsorienterat, men tycker inte att detta är ett stort problem utan snarare en möjlighet för svensk mjölkproduktion att bli effektivare.

4.2.1 Val av mejeri

Arla är en stor aktör på den svenska mjölkmarkanden och som ägs av de lantbrukare som levererar till företaget. Arlas ambition är att erbjuda sina leverantörer ett stabilt och högt mjölkpris. Dock kan flertalet mindre mejerier i Sverige erbjuda mjölkproducenter ett högre pris än vad Arla klarar av. Trots detta väljer samtliga respondenter i denna studie att leverera just till Arla (pers. med., lantbrukare 1, 2, 3 & 4, 2015). Det beror på att lantbrukarna anser att Arla är det mejeri som i längden ger stabilast mjölkpris. Lantbrukare 1 lyfter också fram att risken för att Arla ska gå i konkurs är mindre jämfört med något av de mindre mejerierna (pers. med., lantbrukare 1, 2015). I avsaknaden av andra effektiva prissäkringsverktyg är valet av mejeri det sätt som lantbrukaren kan hantera prisrisk på.

Lantbrukare 3 väljer att ta ytterligare ett steg utöver att bara välja Arla som mejeri. Detta genom att engagera sig i Arla vilket har resulterat i en förtroendepost inom Arla. Valet att ställa upp i föreningen grundar sig i möjligheten att påverka organisationens prissättningsystem (pers. med., lantbrukare 3, 2015).

4.2.2 Produktionsrisk

Samtliga lantbrukare i studien försöker producera en hög andel av fodret själva (pers. med., lantbrukare 1, 2, 3 & 4 2015). Detta innebär att de skyddar sig mot prissvängningar på till exempel spannmål samt kan kontrollera kvalitén på det foder som produceras. Samtliga lantbrukare anser att det är en viktig del av företagets riskhantering. Lantbrukare 2 väljer dock en något annorlunda strategi genom att köpa in majs av en granne. Det beror på att majs är en dyr och svårödlad gröda i Uppland och genom att köpa in majs av grannen undviker lantbrukare 2 odlingsrisken.

Både lantbrukare 1 och 2 anser att en bra kontakt och ett gott samarbete med grannar är ett viktigt led i riskhanteringen (pers. med., lantbrukare 1 & 2, 2015). Fördelen med att ha en god kontakt med grannarna är möjligheten att få hjälp eller låna maskiner när ens egna har havererat. Detta är ett sätt att minska produktionsrisken och ett annat exempel är att lantbrukarna hyr in maskintjänster av grannar för att minska kapitalbindningen i företagen.

4.2.3 Diversifiering och rådgivning

På grund av senaste tidens variationer i mjölkpris anser flera lantbrukare i studien att diversifiering har blivit allt viktigare för att stabilisera företagets intäkter (pers. med., lantbrukare 2, 3, & 4 2015). Lantbrukarna i studien väljer olika sätt att diversifiera sina företag beroende på förutsättningar. Lantbrukare 2 driver en entreprenadverksamhet vid sidan

av mjölkproduktionen och lantbrukare 3 producerar och säljer foder till hästgårdar. Även lantbrukare 4 anger att diversifiering blivit en viktigare del av deras företag sedan lönsamheten i mjölkproduktionen sjunkit därför har företaget börjat föda upp stutar för försäljning av köttlådor.

Lantbrukare 4 har, förutom diversifiering också ökat produktionsrådgivningen för att möta den senaste tidens låga mjölkpris. Den ökade rådgivningen syftar till att hitta onödiga kostnader som kan sparas in samt att effektivisera produktionen (pers. med., lantbrukare 4, 2015). Lantbrukare 1 har valt att inte diversifiera sitt företag utan satsar enbart på mjölkproduktion. För att få en hög och stabil produktionsnivå väljer lantbrukare 1 att använda produktionsrådgivning i stor utsträckning (pers. med., lantbrukare 1, 2015).

4.3 Intresse för prissäkring

Både lantbrukare 1, 2 och 4 har använt prissäkring tidigare för att prissäkra insatsvaror och även spannmål till viss del (pers. med., lantbrukare 1, 2 & 4, 2015). För lantbrukare 2 har prissäkringen av spannmål haft ett varierat resultat. Något år har priset på spannmålen gått upp efter prissäkringen skett, men lantbrukare 2 anser att prissäkring ändå är ett bra riskhanteringsverktyg. Detta är en uppfattning som delas av övriga lantbrukare i studien. Framförallt upplever lantbrukare 1 och 2 att deras eget intresse för prissäkring har ökat eftersom mjölkpriset varierar allt mer och de nyligen har gjort stora investeringar.

Lantbrukare 3 har inte någon tidigare erfarenhet av prissäkring, varken av insatsvaror eller spannmål (pers. med., lantbrukare 3, 2015). Lantbrukare 3 anser inte heller prissäkring av spannmål vara intressant då den levererade volymen upplevs vara för liten samtidigt som arbetsinsatsen att följa priserna är för stor. Däremot anser lantbrukare 3 att prissäkring av mjölk är av intresse, framförallt då det rör sig om större volym och skulle betyda mer för företaget idag jämfört med att lära sig prissäkring på spannmål.

Vid prissäkring av spannmål kan lantbrukarna välja mellan att prissäkra via bank eller via uppköparen. För att lantbrukarna i studien ska finna prissäkring av mjölk intressant vill de främst ha möjligheten att prissäkra via sitt mejeri. Detta beror främst på att lantbrukarna är mer vana vid att ha en regelbunden kontakt med sitt mejeri. Lantbrukarna anser också att det är lättare att ha kontakt med mejeriet, känner förtroende och att mejeriet har en större förståelse för lantbrukarnas dagliga verksamhet (pers. med., lantbrukare 1, 2, 3 & 4, 2015). Däremot tror lantbrukare 1 att banken har ett intresse i att lantbrukare kan prissäkra. För banken bör det vara positivt eftersom lantbrukaren kan hantera sin likviditet bättre vilket minskar risken för banken därför att lantbrukaren får bättre förutsättningar att betala räntor och amorteringar.

4.4 Faktorer som påverkar intentionen att prissäkra

Lantbrukare 1 anser att behovet av prissäkring var väldigt lågt innan nyinvesteringen skedde (pers. med., lantbrukare 1, 2015). Efter nyinvesteringen har skuldsättningen och produktionsvolymen ökat vilket har lett till att lantbrukare 1 har ett större behov av att kunna hantera prisrisken. Även lantbrukare 2 anser att behovet av att hantera prisrisken har ökat med nyinvesteringen (pers. med., lantbrukare 2, 2015). Dock så skiljer sig lantbrukare 1 och 2 åt när de diskuterar vilken betydelse skuldsättningsgraden har för deras intresse att prissäkra mjölk. Lantbrukare 1 menar att för varje gång skuldsättningen ökar och en nyinvestering sker

blir behovet av prissäkring större (pers. med., lantbrukare 1, 2015). Lantbrukare 2 menar, till skillnad från lantbrukare 1, att behovet av att prissäkra ökar med skuldsättningen upp till en viss nivå. Även om lantbrukare 2 skulle göra ytterligare nyinvesteringar menar denne att behovet av prissäkring är likvärdig med dagens behov (pers. med., lantbrukare 2, 2015).

Samtliga lantbrukare anser att en viktig faktor för att prissäkra är att det underlättar kontakten med banker (pers. med., lantbrukare 1, 2, 3 & 4 2015). Lantbrukarna anser att det är enklare att visa upp en trovärdig kalkyl vid ett låneförfarande om de även kan hantera prisrisken på ett effektivt sätt. Lantbrukarna upplever att bankerna blivit mer försiktiga med att ge lån för nyinvesteringar eftersom mjölkpriset har varierat mycket över de senaste åren.

Lantbrukarna i studien har olika uppfattningar kring rådgivning. För lantbrukare 1 är kontroll och uppföljning är en viktig del i företaget (pers. med., lantbrukare 1, 2015). Varje kvartal sker en genomgång med rådgivare för att göra en uppföljning av produktionen och arbete fram förbättringsåtgärder. Lantbrukare 1 vill se ett scenario där prissäkring ingår i rådgivningen för att kontrollera utfall och konsekvenser av prissäkring. För att fatta rätt beslut vid prissäkring krävs det att produktionskostnaden är känd vilket underlättas av rådgivning.

Lantbrukare 2 använder inte rådgivning i samma utsträckning eftersom att det ekonomiska värdet av rådgivningen anses vara för lågt (pers. med., lantbrukare 2, 2015). Kontroll och uppföljning sker inte rutinmässigt utan det sker när behov uppstår. Dock anser lantbrukare 2 att kunskapen om produktionen är tillräcklig för att ha en god uppfattning av produktionskostnaden. Trots goda kunskaper om produktionskostnaden anser inte lantbrukare 2 att den kunskapen är tillräcklig för att ensam utarbeta en prissäkringsstrategi (pers. med., lantbrukare 2, 2015). Lantbrukare 2 vill därför att den ekonomiska rådgivningen ska inkludera en prissäkringsstrategi och att rådgivning kring prissäkring är en avgörande faktor för att ta ett prissäkringsbeslut.

Lantbrukare 3 använder inte någon rådgivning alls (pers. med., lantbrukare 3, 2015). Däremot anser lantbrukare 3 likt lantbrukare 2 att om prissäkring av mjölk blir en realitet, kommer en ekonomisk rådgivare tas in för att tillsammans utreda den egna produktionskostnaden samt utarbeta en prissäkringsstrategi. Lantbrukare 4 anser inte att prissäkring ska vara en del av rådgivningen trots att lantbrukare 4 i övrigt använder rådgivning i stor utsträckning. Lantbrukare 4 anser sig ha tillräckliga kunskaper om produktionen och prissäkring för att kunna prissäkra mjölk på egen hand (pers. med., lantbrukare 4, 2015).

Både lantbrukare 1, 2 och 3 anser att deras kunskapsnivå kring prissäkring måste förbättras för att de själva ska ta aktiva beslut att prissäkra mjölk (pers. med., lantbrukare 1, 2 & 3, 2015). När lantbrukare 2 tidigare har prissäkrat till exempel spannmål har det varit små volymer och som inte påverkat företaget i någon vidare utsträckning. Lantbrukare 2 anser att han behöver mer utbildning inom området för att våga prissäkra mjölken då den har en större betydelse för företagets resultat (pers. med., lantbrukare 2, 2015). Både lantbrukare 1, 2 och 3 anser att utbildning kring prissäkring bör hållas av en oberoende part. De skulle gärna se att deras ekonomiska rådgivare hade goda kunskaper inom området och kan utbilda lantbrukarna.

Samtliga lantbrukare anser att utformningen av ett prissäkringssystem för mjölk ska påminna om det system som finns för spannmål (pers. med., lantbrukare 1, 2, 3 & 4 2015). Lantbrukarna anser att det ska finnas flexibla kontrakt där lantbrukaren kan prissäkra olika volymer över olika tidsperioder. Framförallt lantbrukare 1 och 3 uttrycker en större vilja att

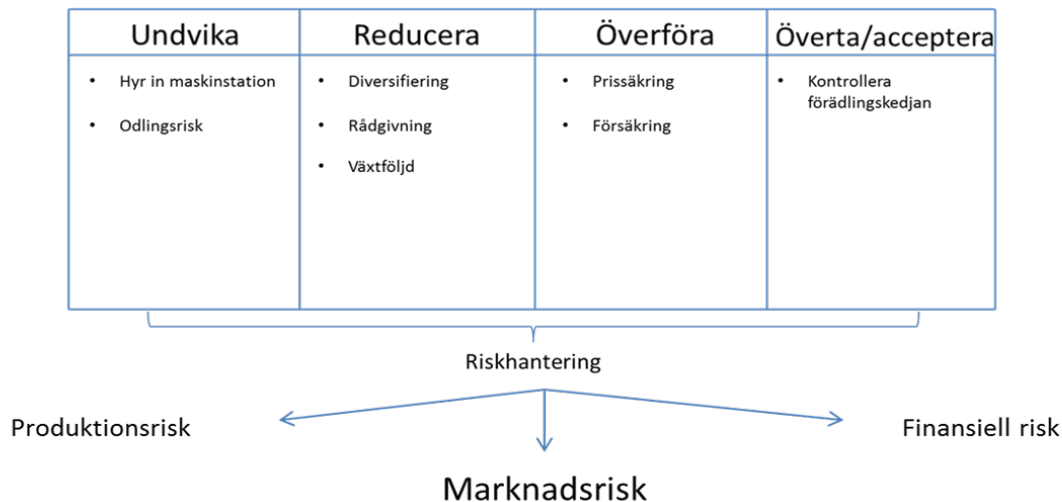
kunna vara flexibel i vilken volym som prissäkras för att också ha möjligheten att kunna sälja till ett högt pris (pers. med., lantbrukare 1, 2015).

5 Analys

Problemet som ligger till grund för uppsatsen är att det saknas studier som visar vilka faktorer som påverkar intentionen hos svenska mjölkproducenter att prissäkra mjölk. I avsaknad av verktyg för prissäkring av mjölk har svenska mjölkproducenter förlitat sig på andra metoder för att hantera prisrisk. En avreglerad mjölkmarknad i Europa har ökat prisrisken och därmed behovet av verktyg för att hantera den. Därför är syftet med uppsatsen att undersöka vilka faktorer som påverkar mjölkproducenternas intention att prissäkra mjölk samt vilka metoder mjölkproducenterna använder för riskhantering i avsaknad av prissäkring.

5.1 Riskhantering

I teorikapitlet presenteras olika metoder som lantbrukaren kan använda sig av för att hantera risk. Boehlje et. al., (2004) ger förslag på fyra metoder för riskhantering: Undvika, reducera, överföra och överta/acceptera. Dessa visas i figur 5 med egna exempel från den insamlade empirin. I empirin återfinns exempel på att lantbrukarna använder samtliga metoder för att hantera olika risker i företaget.

Figur 4 Boehlje et. al., (2004) fyra riskhanteringsmetoder. Egen bearbetning.

Lantbrukarna i studien undviker risk genom att hyra in maskintjänster, sammarbeta om maskiner samt köpa in svårödlade grödor. Empirin visar att lantbrukarna har olika sätt att reducera risk i företaget. Diversifiering och rådgivning är de vanligaste metoderna som lantbrukarna i studien använder. Boehlje et. al., (2004) menar att lantbrukare övertar/accepterar risk för att öka kontrollen över förädlingskedjan. En tolkning av den teorin i denna studie är att lantbrukarna genom att engagera sig i olika föreningar kan ha en större påverkan på prissförhandlingar som sker inom dessa föreningar. Det typiska exemplet är Arla där några av lantbrukarna i studien är förtroendevalda med syftet att öka avräkningspriset till mjölkproducenterna. Detta är det enda sätt som finns idag för mjölkproducenterna att hantera prisrisken på mjölk.

Mjölkproducenter är utsatta för både markandsrisk och produktionsrisk (Hardaker et. al., 1997). Produktionsrisk innefattar till exempel djursjukdomar vilket vissa mjölkproducenter valt att hantera genom att teckna försäkringar vilket är ett sätt att effektivt överföra produktionsrisken på annan part. Marknadsrisk består av prisvariationer på insatsvaror och produkter (Hardaker et. al., 1997). Det finns i dagsläget effektiva sätt att hantera

marknadsrisken på insatsvaror. Samtliga lantbrukare i studien anser att det är viktigt att producera en hög andel foder på gården för att minska marknadsrisken samt prissäkra de insatsvaror som inte är möjliga att producera på gården. Däremot upplever lantbrukarna i studien att de saknar ett effektivt sätt att överföra marknadsrisken för den mjölk de producerar vilket prissäkring kan vara ett verktyg för att göra.

5.2 Intresse för prissäkring

Tidigare studier av Wilhelmsson (2010) och Andersson et. al., (2014) har visat att det finns ett intresse hos svenska lantbrukare att prissäkra vilket även framkommer i denna studie där lantbrukarna generellt är positivt inställda till prissäkring. Intresset för prissäkring hos lantbrukare i denna studie bygger på att det främst ska vara mejeriet som erbjuder prissäkring. Åsikten avviker något från Andersson et. al., (2014) studie där lantbrukarna i studien ansåg att både bank och mejeri skulle erbjuda prissäkring av mjölk. Den främsta anledningen till att lantbrukarna i denna studie vill prissäkra mot mejeriet är att de upplever kontakten med mejeriet som enklare. En teoretisk tolkning av denna uppfattning är att lantbrukarna upplever transaktionskostnaden som lägre om de har möjligheten att prissäkra mot mejeriet jämfört med banken. Williamson (1981) definierar transaktionskostnad som den kostnad som uppstår till följd av att hämta information, övervaka och planera en ekonomisk aktivitet. Lantbrukarna upplever processen med informationshämtning, övervakning och planering som enklare om prissäkring sker mot mejeri därför att lantbrukarna har mer erfarenhet av att förhandla med mejeri jämfört med bank. Därför upplevs en regelbunden kontakt med mejeriet som mer naturlig.

Intresset för prissäkring av mjölk, som lantbrukarna i studien visade, kan förklaras av tidigare erfarenhet av prissäkring. Makus et. al., (1990) hävdar att tidigare erfarenhet av prissäkring bidrar till en relativt lägre transaktionskostnad för att prissäkra igen. Eftersom de flesta lantbrukare i studien tidigare har använt sig av prissäkring i någon form kan de överföra den erfarenheten till prissäkring av mjölk. Det kan ge en möjlig förklaring till att lantbrukarna i denna studie generellt är positivt inställda till prissäkring av mjölk.

5.3 Faktorer som påverkar intentionen att prissäkra

I figur 4 visas en sammanställning av det empiriska materialet som visar vilka faktorer som påverkar intentionen att prissäkra mjölk. Flera faktorer återfinns i tidigare litteratur men i empirin framkommer även några faktorer som tidigare studier inte har diskuterat. Faktorena som påverkar intentionen att prissäkra mjölk kategoriseras i personliga egenskaper hos lantbrukaren, faktorer kopplade till företaget samt lantbrukarens riskpreferenser och förväntningar.

Figur 5 Sammanställning av faktorer som påverkar intentionen att prissäkra mjölk

I teorikapitlet presenteras olika faktorer som tidigare studier har identifierat som viktiga för beslutet att prissäkra. Flertalet av de faktorer som tidigare observerats som viktiga är även faktorer som lantbrukarna i denna studie lyft fram som väsentliga. Gårdarna i denna studie varierar i storlek och utformning där lantbrukarna med störst producerad volym anser prissäkring av mjölk vara mest intressant. Detta stämmer med tidigare studier av Wolf (2012) och Makus et. al., (1990) som visar att incitamentet att prissäkra ökar med producerad volym. Lantbrukaren på den minsta gården i denna studie anser att den producerade volymen är för liten för att det ska vara tillräckligt lönsamt att lägga tid och resurser på att utbilda sig på prissäkring av mjölk. Det kan tolkas som att transaktionskostnaden för att genomföra en prissäkring är hög. Det har visats i tidigare studier att höga transaktionskostnader minskar incitamentet att prissäkra (Tuthill & Frechette, 2004).

De lantbrukare i studien som nyligen genomfört större investeringar anser att prissäkring av mjölk skulle vara ett bra riskhanteringsverktyg. Lantbrukarna upplever att risken i företaget ökat efter investeringen vilket innebär att riskhantering blivit viktigare. Stora investeringar har medfört en högre skuldsättningsgrad som enligt Shapiro & Brorsen (1988) ökar incitamentet att prissäkra. När lantbrukarna har investerat och utökat verksamheten har även behovet av anställda uppkommit. Det har inneburit att de fasta kostnaderna har ökat vilket även har ökat behovet av en säkrare inkomst. Detta skiljer sig från företag utan anställda där ägaren kan justera sin egen lön efter lönsamheten i företaget. Det innebär att vid svag lönsamhet kan ägaren välja att ta ut en lägre lön och på så sätt minska de fasta kostnaderna.

Tidigare studier har nått olika slutsatser angående hur ålder påverkar incitamentet att prissäkra. Bland andra menar Wilhelmsson (2010) och Wolf (2012) att äldre lantbrukare upplever prissäkring som krångligare än yngre lantbrukare. I denna studie har det ingått lantbrukare i olika åldrar och de äldre lantbrukarna har inte upplevts som mindre intresserade av prissäkring. Shapiro & Brorsen (1988) menar att äldre lantbrukare har mindre incitament att prissäkra därför att äldre lantbrukare generellt har en lägre skuldsättningsgrad. De äldre lantbrukarna i denna studie har nyligen gjort större investeringar vilket innebär att

skuldsättningen antagligen är relativt hög vilket kan förklara att även de äldre lantbrukarna i studien var positivt inställda till prissäkring av mjölk.

Lantbrukarna i studien lyfter fram möjligheten att prissäkra som en viktig faktor för att underlätta ekonomisk planering och investeringskalkylering. För lantbrukarna i studien skulle prissäkring av mjölk innebära en trygghet vid investeringar och underlätta låneförhandlingar med banken när de kan visa upp säkrare intäkter. Några av lantbrukarna i studie använder sig av ekonomisk planering och uppföljning för att löpande kontrollera företagets situation. För att underlätta budgetering och planering av investeringar anser lantbrukarna i studien att det hade varit en fördel att kunna prissäkra mjölk. Dessa fördelar av prissäkring är inget som tidigare litteratur på området lyfter fram som viktiga.

Flera lantbrukare i denna studie anser att rådgivning och utbildning är viktiga faktorer för att lantbrukaren ska kunna hantera prissäkring av mjölk. Även Wilhelmsson (2010) drar slutsatsen att svenska lantbrukare både efterfrågar och behöver mer utbildning inom prissäkring för att kunna hantera prisrisk på ett effektivt sätt. Alternativet är att rådgivaren är kunnig inom området för att tillsammans med lantbrukaren kunna ta fram en prissäkringsstrategi. De flesta lantbrukarna i studien vill ta fram en sådan strategi med sin ekonomiska rådgivare. Lantbrukare 4 var ett undantag som ansåg sig ha tillräckliga kunskaper på egen hand. Detta kan förklaras av att lantbrukare 4 har en högre formell utbildning inom ekonomi och därmed är mer insatt i området. I en studie av amerikanska lantbrukare hävdar Shapiro & Brorson (1988) att lantbrukare har den kunskap som krävs för att hantera prissäkring. Skillnaden kan utgöras av att amerikanska lantbrukare har betydligt mer erfarenhet av prissäkring eftersom möjligheten har funnits länge.

Samtliga lantbrukare i studien anser att kontraktutformningen för prissäkring av mjölk är en avgörande faktor för valet att prissäkra. Framförallt vill lantbrukarna vara flexibla i vilken volym som prissäkras eftersom lantbrukarna även vill kunna prissäkra en mindre del av sin produktion. Både Wolf (2012) och Makus et. al., (1990) menar att det är lättare för större gårdar att dela upp sin produktion på olika kontrakt och därför kan använda prissäkring mer effektivt. För mindre gårdar kan det vara riskabelt att prissäkra om kontraktsvolymen utgör en stor del av deras produktion. Betydelsen av flexibla kontrakt kan vara en anledning till att lantbrukarna i studien vill prissäkra via mejeriet. Uppfattningen är att ett mejeri kan vara mer flexibla i kontraktsvolym än vad banken kan vara eftersom prissäkring via bank sker på ett standardkontrakt direkt mot börsen. Mejerier har som uppköpare möjlighet att erbjuda prissäkring på mindre volymer eftersom mejeriet sedan kan prissäkra den samlade volymen på börsen. Liknande exempel finns på spannmålsmarkanden där större uppköpare kan erbjuda mindre leverantörer prissäkring även på små volymer.

6 Diskussion och slutsatser

Syftet med uppsatsen att undersöka vilka faktorer som påverkar mjölkproducenternas intention att prissäkra mjölk samt vilka metoder mjölkproducenterna använder för riskhantering i avsaknad av prissäkring. Analysen visar att tidigare studier har belyst de flesta faktorer som framkommer i denna studie som till exempel skuldsättningsgrad och gårdsstorlek. Lantbrukarna i studien lyfter även fram möjligheten att prissäkra via mejeri, kontraktutformning samt rådgivningen som avgörande faktorer som påverkar intentionen att prissäkra. Lantbrukarna i studien anser att riskhanteringen överlag har blivit allt viktigare eftersom flera lantbrukare nyligen gjort större investeringar och upplever att prisrisken har ökat. Analysen visar att lantbrukarna i studien väljer olika metoder för riskhantering och att samtliga metoder som presenterades i teorikapitlet används för riskhantering av lantbrukarna.

Lantbrukarnas val av riskhanteringsmetoder beror sannolikt på gårdens geografiska placering samt lantbrukarens personliga förutsättningar. Flera lantbrukare i studien anser att Mälardalsregionens förhållande med många mjölkproducenter och närheten till större städer ger förutsättningar för ett bra samarbete med andra mjölkproducenter samt flera möjligheter att diversifiera sin verksamhet. Om en liknande studie genomförs inom ett annat geografiskt område med andra förutsättningar finns möjligheten att valet av riskhanteringsmetod ser annorlunda ut. I ett glesbefolkat område med få mjölkproducenter kan det vara svårt att hitta lämpliga samarbeten kring till exempel maskiner eller möjligheter att diversifiera sitt företag.

Trots att tidigare studier av bland andra Andersson et. al., (2014) har visat att svenska mjölkproducenten är intresserade av att prissäkra mjölk och att mjölkproducenter i andra länder har möjligheten att prissäkra så finns det i dagsläget ingen aktör i Sverige som har visat intresse av att erbjuda prissäkring. En stor och tänkbar aktör som kan göra detta i framtiden är Arla men Arlas intresse av prissäkring har hittills varit svalt. Intresset har även varit svalt hos banker som traditionellt sett erbjuder prissäkring av spannmål. Anledning till bankernas låga intresse för prissäkring av mjölk är den dåliga korrelationen mellan det svenska mjölkpriset och terminspriset på börsen (pers. med., Rubin). Som analysen visar vill lantbrukarna i denna studie helst prissäkra direkt mot mejeriet vilket kan bli problematiskt eftersom inget mejeri är intresserade av att erbjuda prissäkring. Om marknaden skulle förändras så att det svenska mjölkpriset korrelerar bättre med terminspriset kan bankerna vara intresserade av att erbjuda prissäkring av mjölk. Banken blir då enda aktör och lantbrukare med intresse för prissäkring tvingas då välja mellan att prissäkra via bank eller att fortsatt bära prisrisken.

I denna studie framkommer det tydligt att deltagande lantbrukare upplever att de saknar kompetensen att själva fatta beslut rörande prissäkring. Lantbrukarna upplever att de har en bra uppfattning om sin egen produktionskostnad samt att de rent praktiskt vet hur de går tillväga för att prissäkra eftersom de har tidigare erfarenhet av att prissäkra insatsvaror och/eller spannmål. Däremot upplever lantbrukarna att det krävs rådgivning för att utforma en tydlig prissäkringsstrategi. De anser att deras ekonomiska rådgivare ska besitta den kompetens som krävs för att utforma den strategi som är mest lämplig för det enskilda företaget. Rådgivning kring prissäkring av mjölk är inte en faktor som kunde identifieras i tidigare studier vilket kan bero på att tidigare studier framförallt är inriktade mot amerikanska mjölkproducenter. I USA finns det en lång och bred tradition av prissäkring inom lantbruket vilket innebär att amerikanska lantbrukare har större erfarenhet inom området. Eftersom svenska mjölkproducenter i framtiden kan komma att förvänta sig en kompetens som en del

rådgivare idag troligen saknar kan utbildning på prissäkring behövas inom rådgivningsbranschen.

Mjölkspriset har haft ovanliga stora prissvängningar det senaste året. För ungefär ett år sedan upplevde samtliga lantbrukare i studien att deras lönsamhet var god eller mycket god. Det som varit utmärkande för det senaste årets sjunkande mjölkpris är inte bara att det föll mycket utan också att det föll väldigt snabbt. Detta innebär för lantbrukarna att de inte hann anpassa sina produktionskostnader till det snabbt fallande mjölkpriset. Lantbrukarna upplever att deras lönsamhet idag är betydligt sämre jämfört med för ett år sedan. Det senaste årets kraftigt försämrade lönsamhet kan vara en viktig anledning till varför lantbrukarna i denna studie är intresserade av prissäkring. Om studien istället hade genomförts förra året när mjölkpriset var högre och lönsamheten upplevdes som god är det möjligt att lantbrukarnas intresse för prissäkring inte hade varit lika starkt. Det innebär att tidpunkten för studien kan ha påverkat studiens resultat.

Utifrån analysen kan slutsatsen dras att studiens mjölkproducenter har ett intresse av prissäkring även om möjligheten inte existerar idag. Denna studie bekräftar tidigare studier som identifierar skuldsättningsgrad, producerad volym och kontraktsutformning som viktiga faktorer som påverkar intentionen att prissäkra. Utöver tidigare nämnda faktorer anser lantbrukarna i denna studie också att rådgivning och möjligheten att prissäkra via mejeri är avgörande faktorer som påverkar intention att prissäkra mjölk.

Flera av lantbrukarna i studien har nyligen gjort stora investeringar som har ökat riskexponeringen för företaget vilket bidrar till att riskhantering generellt blivit viktigare. Lantbrukarna i studien väljer olika metoder för riskhantering beroende på sina förutsättningar vilket visas av att empirin ger exempel på att samtliga teoretiska riskhanteringsmetoder används. Eftersom lantbrukarna i studien inte kan överföra marknadsrisken genom prissäkring av mjölk så försöker de minska företagsrisken genom andra metoder till exempel genom diversifiering. Nyligen gjorda investeringar har även inneburit att företagen producerar mer mjölk vilket innebär att små variationer i pris får stora konsekvenser för företagets intäkter. Därför anser lantbrukarna i studien att prissäkring av mjölk skulle var ett bra riskhanteringsverktyg vilket ger en möjlighet att överföra marknadsrisken på annan part.

Slutsatsen av studien är att utformningen av ett framtida prissäkringssystem är avgörande för i vilken utsträckning lantbrukarna kommer välja att prissäkra. Flera av lantbrukarna i studien har tidigare erfarenhet av prissäkring på spannmål och upplever därför att ett liknande system för prissäkring av mjölk är önskvärt vilket betyder att lantbrukarna vill prissäkra mot uppköparen, i detta fall mejeriet, samt kunna prissäkra mindre volymer. Detta innebär att lantbrukarna i studien saknar nödvändig kunskap för att utarbeta en lämplig prissäkringsstrategi som är anpassad till det egna företagets förutsättningar. Om prissäkring av mjölk blir möjligt önskar lantbrukarna i studien att arbeta fram en tydlig prissäkringsstrategi i samråd med företagets ekonomiska rådgivare.

Enligt *theory of planned behaviour*, utvecklad av Ajzen (1991), går det att förutsäga ett beteende genom att studera intentionen men det är i dagsläget inte möjligt att prissäkra mjölk i Sverige vilket innebär att inte går att kontrollera om lantbrukarna faktiskt prissäkrar mjölk. Därför skulle det vara intressant att, om prissäkring av mjölk i framtiden blir möjligt, göra en liknande studie för att undersöka om det är samma faktorer som ligger bakom både beslutet och intentionen att prissäkra mjölk.

Den här studien har försökt bidra med en förståelse till banker och mejerier om vilka faktorer som påverkar svenska mjölkproducenters intention att prissäkra mjölk, därför att det i framtiden troligvis är dessa aktörer som har möjligheten att erbjuda prissäkring av mjölk. Utifrån studiens resultat kan slutsatsen dras att kontraktutformningen är en viktig faktor för att lantbrukarna i studien ska ha en intention att prissäkra mjölk. För banker och mejerier är kontraktutformning den viktigaste faktorn att ta hänsyn till från denna studie. Detta för att kunna erbjuda en lösning som tilltalar mjölkproducenterna.

Referenser

Böcker och tidskrifter

- Ajzen, I. 1991. The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes* 50, University of Massachusetts.
- Andersson, J., Hilmerby, A., Lundberg, A., 2014, Swedish dairy farmers' interest in using price risk management tools- a study of correlating factors, Institutionen för ekonomi, Sveriges lantbruksuniversitet.
- Bakka, F & Fivelsdal, E & Lindkvist, L. 2006. *Organisationsteori*, Liber Malmö.
- Bryman, A. & Bell, E. 2013. *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, Liber AB, Stockholm.
- C, A, Wolf. 2012. Dairy farmer use of price risk management tools, Department of Agricultural, Food, and Resource Economics, Michigan State University, East Lansing 48824
- Chance, M & Brooks, R. 2015. *Derivatives and risk management*, 10. uppl. Cengage learning custom publishing, US. (ISBN 9781305104969).
- Boehlje, M., Dobbins, C., Ehmke, C., Miller, A., Pritchett, J., 2004. Risk management for farmers. Department of Agriculture Economics, Perdue University
- Edlund, P - O., Högberg, O., Leonardz, B., 1999. *Beslutsmodeller: redskap för ekonomisk argumentation*. Studentlitteratur, Lund (ISBN 9144008880).
- Hansson, H., Lagerkvist, C.J., 2012. Measuring farmers' preferences for risk: a domain-specific risk preference scale. *Journal of Risk Research* Vol. 15, No. 7, pp. 737–753.
- Hardaker, J.B., Huirne, R.B.M., Andersson, J.R., & Lien, G., 1997. *Coping with Risk in Agriculture*. CABI Publishing, UK.
- Horcher, K., 2005. *Essentials of Financial Risk Management*. John Wiley & Sons US, (ISBN 9780471706168).
- Kvale, S. och Brinkmann, S. 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Makus, L., Biing, L., Carlson, J., Krebill-Prather, R., 1990. Factors influencing farm level use of futures and options in commodity marketing. *Agribusiness*, Vol. 6, No. 6, pp. 621-631.
- Maynard, J., Wolf, C. & Gearhardt, M. 2005. Can Futures and Options Markets Hold the Milk Price Safety Net? Policy Conflicts and Market Failures in Dairy Hedging, *Review of Agricultural Economics*, Vol. 27, No. 6, pp. 273-286.
- Näslund, C. 2008. Tillämpning av prissäkring i spannmålsodlingen, Uppsala: Institutionen för ekonomi, Sveriges lantbruksuniversitet.

Pindyck, R & Rubinfeld, D. 2012. *Microeconomics*, 8. uppl. Pearson Education, New Jersey (ISBN 9780133041705)

Pennings, J., Isengildina-Massa, O., Irwin, S., Garcia, P., Good, D. 2008. Producers' Complex Risk Management Choices. *Agribusiness*, Vol. 24, No. 1, pp. 31-54.

Robson, C. 2011. *Real World Research*. 3. uppl. Chichester: Wiley

Shapiro, B. I. & Brorsen, B. W., 1988. Factors influencing farmers' decisions of whether or not to hedge, *North Central Journal of Agricultural Economics*, Vol. 10, pp. 145-153.

Tuthill, J., Frechette., D, 2004. Optimism and pessimism in commodity price hedging. *European Review of Agriculture Economics*, Vol 31 No. 3 pp 289-307

Williamson, O., The Economics of Organization: The Transaction Cost Approach, *American Journal of Sociology*, Vol.87 No 3, pp.548-577.

Wilhelmsson, J. 2010. Lantbrukarens inställning och medvetenhet kring prissäkring, Uppsala: Institutionen för ekonomi, Sveriges lantbruksuniversitet.

Rapporter

Jansson, T (2002). Mjölkproduktion utan gränser - Europas bönder på en avreglerad mjölkmarknad. Lund Livsmedelsekonomiska institutet (Rapport, 2002:5)

Konkurrenskraftsutredningen (SOU 2015:15)

http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2014/11/SOU-2015_15_Webb.pdf

Internetreferenser

DN, Dagens Nyheter

Så ska mjölkkrisen lösas

<http://www.dn.se/ekonomi/sa-ska-mjolkkrisen-losas-s-oppnar-for-sankt-dieselskatt/>
2015-05-20

FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation

1. *World Food Situation*

<http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>
2015-04-04

2. *Global dairy sector: Status and Trends*

<http://www.fao.org/docrep/012/i1522e/i1522e02.pdf>
2015-04-04

Jordbruksverket

Antalet jordbruksföretag med djur minskar kraftigt

<https://jordbruketisiffror.wordpress.com/2011/04/26/antalet-jordbruksforetag-med-djur-minskar-kraftigt/>
2015-04-14

Handelsbanken
Råvaruoptioner
http://borsrum.handelsbanken.se/Global/.../Ravaror/Broschyr_Prissakring.pdf
2015-05-06

Land Lantbruk
Först i Sverige med att prissäkra mjölk
<http://www.lantbruketsaffarer.se/Artiklar/Artiklar/tabid/1291/ctl/Details/mid/3130/ItemId/717/Default.aspx>
2015-05-06

Hot mot svenska nötkött
<http://www.lantbruk.com/lantbruk/kalvbrist-kan-hota-kottbranschen>
2015-06-29

Lantbrukarnas Riksförbund
<http://www.lrf.se/om-lrf/organisation/branschavdelningar/lrf-mjolk/statistik/>
2015-04-04

Personliga meddelanden

Lantbrukare 1
Egen företagare
5/5, 2015

Lantbrukare 2
Egen företagare
7/5, 2015

Lantbrukare 3
Egen företagare
11/5, 2015

Lantbrukare 4
Egen företagare
12/5, 2015

Mikael Rubin
Skogs- och lantbruksansvarig för södra Sverige på Handelsbanken
20/4, 2015

Bilaga 1. – Intervjuguide

Introduktion

- Bakgrund och utbildning?
- Brukningsareal och besättningsstorlek?

Riskhantering

- Hur tänker ni kring riskhantering i ert företag?
- Vilka metoder använder ni för att hantera risk i ert företag?

Intresse för prissäkring av mjölk

- Är prissäkring av mjölk ett intressant alternativ?
- Har ni använt er av prissäkring på insatsvaror eller spannmål?

Faktorer som påverkar intentionen att prissäkra mjölk

- Skulle ni vilja prissäkra mot mejeri eller bank?
- Vilka fördelar ser ni med att prissäkra mjölk?
- Vilka nackdelar ser ni med att prissäkra mjölk?